

Hi ha molta vida abans de la mort

Carles Riba

Tots els éssers humans presenten una personalitat complexa, tot sovint carregada de contradiccions i de punts foscos. Tenim una gran admiració per l'obra de Carles Riba, però aquest gran poeta del nostre segle XX no queda lliure de minúcies que el situen justament en una posició humana, massa humana, delicada. A les reunions que convocava a casa seva –en les quals es van educar literàriament, entre altres, Antoni Comas, Gabriel Ferrater i Joaquim Molas–, allà a la República Argentina, davant del pont de Vallcarca, Riba exercia de summe sacerdot sense que la resta dels presents hi exercissin de sanedri: ell parlava i els altres callaven, més o menys embadalits. Clementina, l'esposa, no assistia a les trobades per la condició de dona, amb la qual cosa Riba feia honor a la tradició grega del *symposion*: els homes bevien (poc) i parlaven (només un, com he dit), i la dona romania a la cuina, preparant el te: Pere Quart, que no hi anava, considerava que això de prendre el te, als anys 1940 i 50, era senyal d'esnobisme. "A Catalunya sempre hem pres cafè, amb sucre o sense", deia.

No solament això. Un dia Riba va rebre la visita del gravador Jaume Pla, que havia il·lustrat –amb dificultats– uns quants dels seus llibres, i es va posar a tafanejar la biblioteca del

poeta. Va veure, en lloc destacat, els llibres de poesia de Riba, tots molt ben relligats a l'holandesa i, al costat d'aquests, una sèrie de llibres no relligats i més aviat en mal estat. "I doncs, amic Riba, ¿per què no heu relligat com cal també aquests llibres?" Riba va respondre: "Home, aquests llibres de la meua muller no estan tan ben fets, però per a aquesta poesia..." Vegeu: Jaume Pla, *Famosos i oblidats* (La Campana, 1989, pàg. 196).

També és sabuda la seva simpatia pel feixisme italià –fília que va durar poc, tot s'ha de dir– i el seu suport espiritual a la campanya d'Abissínia, tal com ens recordava el seu nét Pau en un article publicat a la revista *Destino*, que no s'ha vist mai més enllloc.

En suma: com deia el mateix Jaume Pla parlant de Riba: "Vaig considerar que la complexió moral d'una persona és una cosa i el valor literari de la seva obra és un apartat completament diferent". ♦♦

"Tot el que facis per tu, per tirar endavant, és com si ho fessis també per mi", va dir Maria-Mercè Marçal a la seva filla

La infelicitat i la joia, la fredor i la calidesa, l'èxit i el fracàs

Viure és arrossegar-se cap a la mort. Ho diu i ho escriu Diana Athill, una de les grans dames de l'edició britànica, en el llibre *Antes de que esto se acabe* (Duomo Ediciones). Un volum de confessions que l'autora, nascuda el 1917, va escriure als 89 anys. Ara en té 97 i continua arrossegant-se cap a un final que no arriba, ni ganes. Havent viscut prop d'un segle, Athill sap que "si bé una vida humana dura menys que un parpelleig, pot donar cabuda a molts contraris: la serenitat i la torbació, la infelicitat i la joia, la fredor i la calidesa; així com la convicció neuròtica que una és una fracassada, i una consciència del propi èxit que frega la petulància".

Hi ha vida abans de la mort. N'hi ha fins i tot quan intuïm que la fi del món és a prop, per una qüestió d'edat (el pitjor de la vellesa és que de vell no es passa) o de salut. Hi ha vida fins que la vida ens abandona.

Els llibres que no va escriure, la memòria que es va fondre

"M'esforço no pas a sobreviure, sinó a viure", va escriure Maria-Mercè Marçal el juny del 1998, un mes

abans de la derrota definitiva. S'esforçava a viure, malgrat tot.

La poeta se'n va anar massa jove –45 anys, només: els mateixos que Montserrat Roig–, però va tenir temps de preparar l'adéu. L'agost del 1996 va encetar un dietari centrat en la malaltia, publicat per Empúries amb el títol *El senyal de la pèrdua*: un complement perfecte del poemari pòstum *Raó del cos*. "Pànic de tots els llibres que no llegiré, potser més que no pas dels que no escriuré", llegim en aquest dietari. I també: "Penso en tota la memòria –no sols de mi– que es fondrà amb mi, desapareixerà amb mi". La vida que no viurem, la vida que es morirà.

Rellegeixo les paraules que adreça la Maria-Mercè malalta a la seva filla. Demana a l'Heura que no s'enfonsi quan ella falti, que visqui i faci coses. "Tot el que facis per tu, per tirar endavant, és com si ho fessis també per mi". Li diu que no se senti culpable de mirar més al futur que no pas al passat. Recorda uns versos que va escriure quan estava embarrassada –en què deia a la nena: "Xuc-la'm la llibertat. Si et cal, en contra de mi mateixa"– i gairebé li ordena: "Conquereix la teva llibertat".

El càncer avança. Per força i per desgràcia, la vida que li queda és curta, però la poeta intenta consolar-se amb la possibilitat de fer-la ampla. "Viure no és durar –raona i escriu–. Viure intensament un es-

pai breu de temps pot equivaler a una vida llarga amb molts moments buits". I es pregunta com podria eliminar "la por que se'n menja la capacitat de viure plenament el miracle –per exemple el miracle d'estar viva avui, aquí".

Fer coses per distreure l'amarga cursa cap al no-res

Ocupar-se i fer coses pot ser una manera de lluitar contra la por d'un final imminent, quan se'n té consciència. Poc abans de morir, l'escriptor Witold Gombrowicz estava malalt i desanimat, fins que va escoltar i acceptar una proposta del seu editor: Dominique de Roux l'encoratjava a dictar un curs breu de filosofia a casa seva, entre amics.

La proposta es va traduir en un mes de feina, de converses i de reflexions sobre pensadors filosòfics recollides –gràcies a les transcripcions que en va fer la seva dona, Rita– en el volum pòstum *Curs de filosofia en sis hores i quart*. Un llibre publicat ara en català pel nou segell Àtic dels Llibres, que ha rescatat també una altra perla: *Fragments d'un discurs amorós*, de Roland Barthes.

Torno a la immensa Diana Athill. Diu que lamenta ser atea perquè no podrà acomiadar-se del món amb aquestes últimes paraules: "Déu ja em perdonarà, és la seva feina". ♦♦